بیان مرحوم مجلسی و ترجیح احتمال توثیق «عبید الله بن أحمد الدهقان»؛ « عبيد الله أحمد بن نهيك»

ولی شاهد دیگری در مرآة العقول علامه مجلسی پیدا کردم. اینها نکات و شواهدی است که خوب است در فرمایشات علماء دقت شود. احتمال دادم خود همین فرمایش علامه مجلسی در مرآة زمینه‌ساز این بوده که سید بحرالعلوم بفرمایند: «بسند ضعیف». در مرآة العقول، جلد بیست و ششم، صفحه چهارصد و هشتاد و یک است. عرض شد روایت عمر بن یزید، نُه روایت پشت سر هم است. نه‌مین روایت، روایت ما بود. این نُه روایت به روایت پانصد و نُه تعلیق شده بود. روایت این بود:

> **حميد بن زياد ، عن أبي العباس عبيد الله بن أحمد الدهقان ، عن علي بن الحسن الطاطري ، عن محمد بن زياد بياع السابري ، عن أبان ، عن صباح بن سيابة ، عن المعلى بن خنيس قال ذهبت بكتاب عبد السلام بن نعيم وسدير وكتب غير واحد إلى أبي عبد الله عليه‌السلام حين ظهرت الموسودة قبل أن يظهر ولد العباس بأنا قد قدرنا أن يئول هذا الأمر إليك فما ترى قال فضرب بالكتب الأرض ثم قال أف أف ما أنا لهؤلاء بإمام أما يعلمون أنه إنما يقتل السفياني.**
>
> **[1]**

مرحوم مجلسی که بعداً اینها را می‌گویند موثق است، با اتکاء به همین مطلبی است که اول گفته اند. این قرینه است بر اینکه مرحوم سید ای این را ندیده‌اند ولی برایشان صاف نشده، ای الصلاً این را ملاحظه نکرده‌اند و خودشان روی اطلاعات رجالی خودشان به این رسیده‌اند. علامه می‌فرمایند:

> **الحديث التاسع والخمسمائة: مجهول. والظاهر أن عبيد الله هو عبيد الله أحمد بن نهيك الذي وثقه النجاشي وهو المكنى بأبي العباس ، وذكر الشيخ أنه روى عنه كتبه حميد ، لكنه غير مشهور بالدهقان والمشتهر به هو عبيد الله بن عبد الله**[2]

«الحديث التاسع و الخمسمائة، مجهول»؛ البته احتمال دارد که مجهول بودنش به‌خاطر «صباح بن سیابة» باشد. اگر به این خاطر باشد، خوب است. در ادامه می‌فرمایند:

«والظاهر أن عبيد الله»؛ یعنی همین عبید الله بن احمد که آقای خوئی در آن اشکال داشتند و احتمال قوی هم سید به همین خاطر تضعیف کرده‌اند، باشد. **«هو عبيد الله بن أحمد بن نهيك»؛** که معروف است و توثیق هم شده است. اگر همینطور باقی بگذاریم مجهول می‌شود، چون در کتب رجالی «الدهقان» نداریم. اما اگر «ابن نهیک» باشد، توثیق داریم. **«الذي وثقه النجاشي وهو المكنى بأبي العباس»**؛ در سند هم این کنیه هست.

«وذكر الشيخ أنه روى عنه كتبه حميد»؛ حمید کتب ابن نهیک را مفصل آورده است، **«لكنه غير مشهور بالدهقان»**؛ این ابن نهیک به دهقان مشهور نیست. خود حمید به دهقان مشهور است اما شیخ ایشان عبید الله احمد بن نهیک مشهور به دهقان نیست. این شاهد احتمال جلسه قبل است. عرض کردم آن چه که در ذهن سید بحر العلوم پررنگ شده تا بگویند ضعیف است، همین «غیر مشهور بالدهقان» است. **«والمشتهر به هو عبيد الله بن عبد الله»**؛ در نجاشی هم پشت سر هم آمده‌اند. یعنی اول می‌گوید: «عبید الله بن عبدالله ضعیف»، لذا اگر دهقان او باشد، ضعیف می‌شود. یعنی احتمال داده می‌شود که در سند کافی «عبید الله بن احمد الدهقان» تصحیف بوده باشد. بلکه «عبید الله بن عبدالله الدهقان» که معروف هم هست و نجاشی هم قبل از ایشان گفته[3] است، اگر او باشد که نجاشی او را تضعیف کرده است. ولی خودشان می‌فرمایند: مشتهر قبلی او است ولی ظاهر این است که «ابن نهیک» است. ظاهرش هم خوب است. یعنی «عبید الله بن احمد بن نهیک» کتابهای بسیاری داشته که حمید بن زیاد نقل کرده است. حمید بن زیاد می‌گوید بر این شیخ این کتب را قرائت کرده‌ام. ایشان می‌گویند معلوم نیست «قرأتُ علیه هذه الکتب» یعنی این کتابها مصنف خودش بوده که بر مصنفش قرائت کرده باشد ای خود عبید الله بن احمد مصنف نبوده و این کتابها را نزد او خوانده‌ام. بنابراین با این توضیحی که علامه مجلسی در اینجا داده‌اند، کلمه «دهقان» پررنگ می‌شود.

---

[1] مرآة العقول نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۲۶ صفحه : ۴۸۲

[2] همان

[3] رجال النجاشي نویسنده : النجاشي، أبو العبّاس جلد : 1 صفحه : 232؛ [٦١٤] عبيدالله بن عبد الله الدهقان الواسطي ضعيف ، له كتاب يرويه عنه محمد بن عيسى بن عبيد... . [٦١٥] عبيدالله بن أحمد بن نهيك أبو العباس النخعي ، الشيخ الصدوق، ثقة ، واله نهيك بالكوفة بيت من أصحابنا ، منهم عبد الله بن محمد وعبد الرحمن السمريان وغيرهما. له كتاب النوادر. أخبرنا القاضي أبو الحسين محمد بن عثمان بن الحسن قال : اشتملت إجازة أبي القاسم جعفر بن محمد بن إبراهيم الموسوي ـ وأراناها ـ على سائر ما رواه عبيدالله بن أحمد بن نهيك وقال : كان بالكوفة وخرج إلى مكة ، وقال حميد بن زياد في فهرسته : سمعت من عبيدالله كتاب المناسك ،

وكتاب الحج ، وكتاب فضائل الحج ، وكتاب الثالث والرابع ، وكتاب المثالب ، والا أدري قرأها حميد عليه وهي مصنفاته أو هي لغيره.

بازبینی #2
ایجاد شده 29 دسامبر 2025 14:55:18 توسط ... .
به روزرسانی شده 26 فوریه 2026 14:21:55 توسط ... .